

Ljubljana, 18./VIII. 1922. — II./33.

Emil D. Stefanovič
lastnik in odgovorni urednik.

Delavsko časopisje je važno orožje v razrednem boju!

Zato je dolžnost vsakega sodru- ga, da časopis širi, ga naroči in — plača!

Zbirajte nove naročnike!
Nabirajte za tiskovni sklad!
Širite »Delavske Novice«!

„Delavske Novice“, Ljubljana, Turjaški trg 2.

Zadnji poizkus.

Delavski zastopniki so podvzeli vse korake, da bi mezдно gibanje rudarskega delavstva Slovenije rešili sporazumnim potom.

Dne 20. aprila je rudarsko delavstvo Slovenije vložilo potom svojih delegatov na družbo in vlado zahtevo za 100% povišanje mezd.

Na to vlogo pa niso dobili nobenega odgovora, navzlic najrazličnejšim intervencijam pri ministerstvih in drugih oblasteh.

Šele na podlagi intervencije parlamentarnih klubov je odredilo ministerstvo za šume in rude anketo, ki bi naj rešila to vprašanje.

Anketa, ki se je vršila 24. in 25. julija ni imela nobenega uspeha, ker družba ni hotela stopiti v obvezna pogajanja.

Na podlagi tega se je poslala ponovno spomenica na kompetentna ministerstva in druge oblasti, da se Trboveljska družba v smislu § 26 ustave kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev prisili, da stopi v obvezna pogajanja. V tej spomenici se obširno razklada, da je v interesu države, da zadevo nujno reši.

V istem času so se vršili shodi v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju, na katerih je bilo prisotno okoli 6000 rudarjev, kjer je bila sprejeta zahteva, da vlada intervenira pri Trboveljski družbi. Resolucija je bila poslana na vse kompetentne oblasti.

Na vse te korake, ki trajajo že šest mesec, je bil edin pozitiven

odgovor,

da je družba povišala ših za 20 kron dnevno in da tega poviška še ni izplačala, ali je takoj drugi dan po tem oklicu tudi zvišala v svojih konzumih, na katere je delavstvo vezano, cene živiliom za

49 %.

Ta korak družbe pomeni, dati povšek z eno roko in ga v istem času vzeti nazaj z dvema rokama in to ne samo povšek, temveč tudi en del dose- danje žalostne mezde.

Razburjenje in ogorčenje nad tem strašnim činom družbe je doseglo svoj višek in resno preti nevarnost, da iz- bruhne spontano

stavka.

Delavski zastopniki skušajo sicer še zadržavati delavske mase, ali njihove moči gredo h koncu, posebno, ker delavstvo vidi in občuti pasivnost vseh poklicanih faktorjev.

Kot zadnji še možen korak so zastopniki rudarjev povzeli intervencijo potom delegacije 14. avgusta pri ministru za socialno politiko dr. Žerjavu, ki je izjavil, da zadeva ne spada v njegovo področje, ali da bo skušal potom rudarskega glavarstva uplivati na trboveljsko družbo, da stopi v obvezna

»DELAVSKE NOVICE«:

posamezna številka stane 3 K
za SHS mesečna naročnina 12 K
za inozemstvo meseč. naroč. 20 K
Za Ameriko letna naročnina 2 Dol.

Vsled povišanih poštnih stroškov smo morali list za inozemstvo po- dražiti. Upravništvo.

pogajanja in končal svoj razgovor, da, ako so izčrpana vsa sredstva, preostaja le še razredni boj.

Na podlagi te intervencije se je poslala vloga na rudarsko glavarstvo v Ljubljani, da naj trboveljska družba potom rudarskega glavarstva do 18. avgusta odgovori, ali je pripravljena stopiti v obvezna pogajanja, ker delavski zastopniki ne morejo več miriti razburjenja rudarskih mas, ki danes gladujejo in jim je vseeno, ali umrjejo tako ali tako.

S tem so izčrpana vsa sredstva, ki so jih podvzeli delavski zastopniki, da se mezдно vprašanje reši normalnim potom.

Rudarske mase in delavski zastopniki so po šestmesečnem krvavem potu, spomenicah, resolucijah, intervencijah itd. napeli vse sile, da ne pride do stavke, ali kapitalist je ostal trd v svoji blazni zaslepljenosti.

Sodrug!

Spominjajte se gladujočih sloven- skih rudarjev in pomagajte jim v njihovem gospodarskem boju za eksistenčni minimum! Njihov boj je obenem boj za interese celega delav- skega razreda!

Drugovi!

Sjećajte se gladujočih slovenač- kih rudara i pomognite njima u njihovoj težkoj ekonomskoj borbi za eksistenčni minimum! Njihova borba jest ujedno borba za interese čitave radničke klase!

Kati — Lina.

Nekaj je gnilega v de- želi Danski.

Svetovno gospodarstvo preživlja naj- težjo krizo zadnjih 200 let. Posledice imperialistične vojske, posledice gra- bežljivega miru Versejskega, ki je pre- nesel imperialistični boj iz krvavih vojnih poljan v borzne dvorane, sto- pajo vedno bolj jasno na dan in v isti meri se kaže vedno bolj nesposobnost vladajočih buržuaznih vlad, urediti svetovno gospodarstvo. Posamezni bo- gatini gomilijo ogromno premoženje, delovno ljudstvo pa pada v vedno večjo bedo in glad, velike vrste urad- ništva in drugih delovnih vrst sred- njega razreda padajo v vedno večjo proletarizacijo. Razredna nasprotstva se vedno bolj večajo in priostrujejo. Razredni boj zavzema vse ostrejšje in ostrejšje oblike. Buržuazija ni sposob- na narediti konec gospodarski in fi- nančni anarhiji poveljne Evrope in spe- k svojemu britkemu, a zaslužnemu propadu. Bankrot kapitalističnega go- spodarstva se približuje vedno hitrej- ših korakov. Amerika, blažena dežela dolarjev in zlata, se davi v svojem bo- gastvu, ki ga uživajo le redki denarni

mogotci, dočim delovno ljudstvo gla- duje. Ogromne stavke pretresajo ame- riško gospodarstvo, proletariat se ved- no bolj zaveda svojih nalog in zapuša reformistične Gompere in druge vo- ditelje ter kuje enotno fronto v težkih ekonomskih bojih. Nemčija in Avstrija je čita pod neznosnimi bremenimi vojnih dajatev in stroškov za vzdrževanje armad francoskih denarnih mogotcev, ki gospodarijo v Nemčiji, kakor v kaki koloniji. Tudi nemški proletariat ved- no bolj razumeva svoj položaj in svo- jo dolžnost. In ni več daleč dan, ko bo z mogočnim glasom zaklical svoj »Za- pik!« antantnim eksploatatorjem in do- mačim Stinnesom. V Italiji divja krva- va meščanska vojska. Od vojaštva, vlade in kapitalistov plačane morilske in požigalne »fašistovske« tolpe divja- jo nad mestnim in kmečkim proletari- atom. Proletariat je zaenkrat doživel poraz vsled reformistične taktike svo- jih socialpatriotskih in centrumaških voditeljev, ki so pridigali mir in spravo ter škileli za ministerskimi stolčki in drugim koriti, dočim so fašistovske tolpe izvajale najkrvavejši beli teror. Ali tudi laški proletariat je razumel pouk svojega poraza, trumoma zapu- šča prodajalce socialne limonade in organizira svoje moči za poslednji od- rešiteljni boj, ki ga bo rešil pijavk, fa- šistov, a tudi krivih reformističnih pre- rokov.

Nasprotstva med angleško in fran- cosko buržuazijo se poostrujejo od dne do dne. Francozi stoje pred gospodar- skim polomom, finančni minister že govori o bankrotu, ljudstvo, ki je že tri leta čakalo na dež cekinov, ki ga bodo izprešali črni in beli vojaki iz prema- gane Nemčije, prihaja k spoznanju, da so milijarde odškodnine, ki jim jih ob- ljublja buržuazija, le »fata morgana«. Poenkare skuša izbiti iz Nemčije zad- nji vinar, čeprav ve, da mnogo več ne more iztisniti in da bo gospodarski po- lom Nemčije pokopal pod svojimi podr- tijami tudi antanto, posebno Francijo. Njegov nastop pomenja obupno »va banque« igro. Francija je stavila vse na eno karto in ko jo bo izgubila (kar je danes že gotovo) ji ostane le zadnje tolažilo vseh hazarderjev — revolver. Anglija vidi vso nevarnost take igre. Z obubožanjem Evrope je izgubila svoj trg, brezposelnost vlada tam in lačno delavstvo vedno bolj glasno zahteva kruha in pravice. Narodnostni in ver- ski boji tresejo temelje svetovne drža- ve; Iraka, Egipt, Palestina, Indija so štiri rane v telesu angleškega imperija, iz katerih teče v širokih rekah njego- va srčna kri. Neuspeh londonske kon- ference pomeni konec papirnatega zmaja, ki je nosil ime antanta. Bila je to družba za izkoriščanje sveta v ko- rist par pariških in londonskih magna- tov — bila je; in v lastnem pohlepu se je zadušila. In poka tudi v ogrudju Male Atante. To nezakonsko dete fran- coskega imperializma in šovinizma mlade slovanske buržuazije, ki naj bi bilo varuh antantinih interesov, ki naj bi bil mogočen zid med industrijsko pro- letarsko Nemčijo in proletarsko Rusi- jo, ki je zvezana z Nemčijo in s celo vrsto azijskih držav, lomijo težki krči. Češka trpi pod svojo visoko valuto, in- dustrija ne more izvažati, delovno ljud- stvo tepe šiba brezposelnosti in gladu. Gospodarski razpad državnega nestvo- ra, ki so ga spočeli v Versaju — Av- strije, okužuje svoje sosede. Poljsko

pretresajo težki ustavni in gospodarski boji. In mi? Radikalno - demokratska vlada je pokazala v polni meri svojo nesposobnost. Z najhujšo brutalnostjo je razbila delavske organizacije. Ali delavskega razreda ni mogla uničiti in razrednega boja ni bila v stanu omiliti. Z nespretno politiko je dosegla, da so se razen socialnih bojev razvili še naj- ljutejši narodnostni, plemenski in ver- ski boji. Draginja raste od dne do dne, naša krona, ki je bila pred dobrim le- tom vredna 50 čeških vinarjev, je padla, kljub 100 milijonskem dolar- skem posojilu in kljub vsem odredbam za povzdig vrednosti dinarja na 10 če- ških vinarjev, torej za 80% se je zmanj- šala njena vrednost v enem letu, v ka- terem je vladal zakon o zaščiti države. Draginja raste od dne do dne, delav- stvo, uradništvo in revne kmete, ki morajo svoj živež večinoma kupovati (takih je v Sloveniji 90%) čaka naj- večje pomanjkanje in glad. Korupci- ske afere so na dnevnem redu. Vlada- joče stranke so v razkladu. Nesposobna nova »narodna« buržuazija skuša svo- jo notranjo gnilobo maskirati z narodni- mi frazami in burnimi veseljami — ali zastonj. Draginjske ankete in odredbe bodo — in tega se po dosedanjih iz- kušnjah z opravičenjem bojimo — le udarec po vodi. Zavoženega gospodar- stva se ne da z dekretom rešiti. — To so najbolj pokazale ankete in odredbe za povzdig vrednosti dinarja, ki je ved- no bolj — padal, kljub vedno novim rešilnim odredbam.

Gospodarsko življenje se razvija po železnih notranjih zakonih. Vsi bur- žuazni poskusi ta razvoj s silo zastaviti — so le gesta blka, ki s povešeno gla- vo leti nasproti brzovlaku.

Razvojni zakoni so obsodili kapita- lističen gospodarski red na smrt. In vse injekcije buržuaznih državnikov-zdrav- nikov niso v stanu rešiti bolnika, ki se zvi- ja v krčih smrtnega boja. Nova do- ba nastaja. Nov svet se rodi iz razvalin starega. Svet, ki so ga tisočletja pri- čakovali vsi potlačeni in zatirani. Svet, kjer ne bo peščica denarnih mogotcev zasluževala in kot pijavka sesala mi- lijonov delavnega ljudstva. Socialistič- na družba se bliža in dolžnost vseh du- ševnih in ročnih proletarcev, vseh rev- nih kmetov in vseh poštenih ljudi je, storiti vse, da pride čimprej.

Veliki moment se bliža, storimo vse, da nas najde pripravljene.

Iz polpretekle dobe.

Poldrugo leto je minulo, odkar je Vesničeva oziroma Pašičeva vlada z navadnim razglasom, z zloglasno »Obzano« postavila pri nas delav- stvo izven zakona, zatvorila delav- ske strokovne organizacije, konfisci- rala milijonska premoženja teh orga- nizacij, ustavila nebroj delavskih li- stov in izločila iz javnega političnega življenja komunistično stranko, ki je združila pri volitvah v konstituanto na svoje kandidate, postavljene v celi deželi, okoli 200.000 glasov.

Našla sta se potem dva idealista- utopista, ki sta mislila, da lahko re- šita delavstvo iz neznosnega stanja s terorističnim aktom na predstavnike režima. Stejič in Alijagič sta izvr- šila atentat. Vodila ju je ista anar- histična blodnja kakor socialne re- volucionarje v Rusiji, ki so svojčas organizirali atentate na predstavnike

carističnega režima, danes in v pretekli dobi pa so jih organizirali na predstavnike sovjetskega režima. Poleg tega ne smemo pozabiti, da ima atentatorstvo svojo tradicijo v srbski in hrvatski politični zgodovini nacionalnega osvobođenja. V jugoslovanskih nacionalističnih krogih se proslavlja kot nacionalni heroj atentator Princip in srbska narodna pesem proslavlja prvega znanega atentatorja v jugoslovanski zgodovini. Ni potem čuda, da se v takem miljeju najdejo ljudje, ki iz socialnih idealov sežejo po tem političnem sredstvu.

Zmiraj so še dali teroristični akti povod za še hujšo reakcijo. V tem oziru je zlasti poučna ruska zgodovina. In tako se je zgodilo tudi pri nas. V strašni zmoti pa žive oni, ki mislijo, da se dajo socialne ideje udeležiti s terorističnimi akti. Kdor ne gleda s predsodki na razvoj ruske boljševiške stranke, ta bo našel, da se ona nikoli ni posluževala tega političnega sredstva, da je marveč zmiraj zametovala individualne teroristične čine kot nesposobno sredstvo v boju za uresničenje svojih socialnih idej.

Politična in socialna reakcija v Jugoslaviji ni vezana na gotove osebe in klike, ona je marveč izraz gospodarskih in socialnih razmer v zemlji. Da pa je ta reakcija naperjena zlasti proti delavstvu, leži vzrok predvsem v tem, ker je delavstvo važna organizatorična sila, ki ga ne cepijo plemenska nasprotstva, marveč ga dejstvo kapitalističnega izkoriščanja veže v eno enoto v celi državi. V tem pa leži nevarnost delavskega pokreta za obstoječi režim, ki je absolutističen in hegemonističen. Delavstvo pa je nosilec demokratizma. Ker je delavstvo kljub svoji maloštevilnosti v državi postajalo nevarno obstoječemu režimu vsled svoje organiziranosti, zato se je vladajoči režim že dolgo pripravljaj na udar na delavski pokret. »Zakon o redu in radu« je že dolgo pred »Obznano« strašil po deželi. Reakcija je iskala samo povod, da ga če treba uveljavi proti vsem načelom moderne pravne države. Povod je našla v rudarskem štrajku decembra 1920. Ta trenotek se je zdel reakciji najbolj primeren, ker ravno se je sestala konstituenta in 60 komunističnih poslancev je bila nevarna opozicijska skupina v konstituenti in izven nje. Zato je bilo treba vzeti tej skupini najprej svobodo gibanja in jo odločiti od volilcev. Oni, ki so ustvarili »Obznano«, so se prav dobro zavedali, da bodo na ta način začasno odvrnili pretečo nevarnost. Situacija v parlamentu takrat za režim še ni bila opasna, ker se opozicija še ni našla. Tem bolj opasna je bila situacija izven parlamenta, ker komunistična stranka ni bila plemenska stranka, omejena na pokrajino, marveč se je raztezala preko cele dežele.

Pol leta zasedanja konstituante pa je ustvarilo tudi v konstituenti situacijo, ki je postajala vedno bolj opasna za režim. Vidovdanska ustava se je z veliko težavo »progurala«. Koalicija z muslimani se je pričela drobiti in tudi razmerje med demokrati in radikali ni bilo najboljšo. Močna opozicija je bila nevarna režimu. In vlada je že tedaj iskala pota, kako bi se znebila 60 komunističnih poslancev. Ni še bila odglašovana ustava, vlada pa je že imela pripravljen zakonski načrt za zaščito države, ki se je le malo razlikoval od sedanjega zakona. Vsled opozicije zemljinoradnikov in celo v demokratiškem in radikalnem klubu je načrt takrat propadel.

In nihče ni mogel napraviti vladi večje usluge kakor omenjena idealista-utopista. S svojim dejanjem, ki je sledilo skoro neposredno drugo za drugim sta odstranila vladi poslednje ovire.

Režim je potreboval ta dva teroristična akta iz delavskih vrst, da zamahne še poslednjič in se znebi tudi komunističnih poslancev, ki so postali režimu tudi že v konstituenti opasni. Kljub temu da se je ogradil klub komunističnih poslancev kakor tudi še takrat obstoječi izvrševalni

odbor stranke proti atentatom in javno proglasil, da stranka zametuje atentate kot nesposobno politično sredstvo v boju delavstva proti izkoriščanju in za osvobođenje, je vendar hotel režim naprtiti oba atentata stranki in klubu. Režim je hotel za vsako ceno izsiliti politični proces in dokazati sokrivdo stranke in poslanec na atentatih. S spretno, senzacijsko in brezobzirno časopisno kampanjo se je režimu posrečilo, da je del opozicije verjel lažnjivim in tendencioznim poročilom o poteku policijske preiskave. S kakšnimi sredstvi se je vršila ta preiskava, to se je potem jasno razodelo v procesu samem. Pod neposrednim utisom Draškovičeve smrti, brezobzirne časopisne kampanje in strašne vročine v Beogradu se je z navadno večino brez debate v plenumu odglasoval zakon za zaščito države v obliki navadne resolucije, ki je z enim mahom razveljavil polno važnih določil komaj sprejete Vidovdanske ustave. Istočasno pa je bilo razveljavljenih 60 poslanskih mandatov. Vlada je postala absolutna gospodarica v zakonodajni skupščini. Parlament je itak črepljiva vsled odsotnosti hrvatskih poslancev, je izgubil važen del opozicije.

Zakon za zaščito države pomeni kršitev ustave, kakršne ne pozna zgodovina parlamentarizma. Avtoriteta vlade v legitimni dobi sloni predvsem na ustavi in zakonih. In v pravni državi je vlada prva, ki mora strogo paziti na to, da se varuje ustava in zakoni. Sedanja vlada je drugega naziranja. Zakon za zaščito države ni samo grobo prekršil načela pravne države, on je tudi izpodkopal avtoriteto vlade, ki drži oblast v državi samo še s surovo silo in s policijo. Ali na bajonetih se ne da sedeti. To je izkusila Wilhelmova Nemčija in Habsburška Avstrija. Vsled izločitve cele stranke iz javnega političnega življenja in oropanja pasivne volilne pravice bivših predstavnikov komunistične stranke, kakor tudi vseh političnih pravic, je postalo celo naše javno življenje nezdravo in nesigurno. Vsak trezen politik čuti, da se to ne more držati. To se čuti tembolj, ker sodišče ni moglo dokazati sokrivde odgovornih strankinih funkcionarjev na atentatu in to kljub temu ne, da je eden izmed režimskih odvetnikov izrecno konstatiral, da je sodišče režimsko in mora tako tudi soditi. Tako zagrebško kakor tudi beogradsko sodišče je moralo konstatirati, da sta bila atentata čisto individualna čina.

Proces je jasno razkril celo ozadje zakona za zaščito države. Stojan Protić in vsi oni, ki jim vlada ni samo eksploatacijski predmet za osebne ambicije in materijalne interese, so od vsega pričetka svarili pred »Obznano« in pred »zakonom«. Zakon je sedaj v veljavi že eno leto. Pred Evropo in celim kulturnim svetom veljamo kot srednjeveška država, kjer ne vladajo zakoni, marveč samovolja uzurpatorjev državne oblasti, ki se istovetijo z državo.

To je ozadje zakona za zaščito države pri nas. Takšen je njegov nastanek. Potrebno je bilo, da o njem obširneje spregovorimo v dneh, ko stopamo v drugo leto današnjega režima. —ž.

Sokolstvo in proletarijat.

Površnemu opazovalcu sokolskih prireditev v Ljubljani izgleda, da sta »Jugoslovanski« (slovenski in srbski) Savez in Češka Občica Sokolska, dve organizaciji, ki sta priredili vsesokolski zlet — v naraščanju. Ali je to samo na videz. Kdor je videl Vseslovanski sokolski zlet v Pragi 1911. leta, in ga primerja z ljubljanskim, bo moral konstatirati silno opadanje sokolske moči, sokolskega duha, sokolske discipline in članstva.

Dočim je leta 1911 manifestiralo po praških ulicah preko 100.000 čeških, slovenskih, slovaških, hrvaških, srbskih, bolgarskih, ruskih in poljskih Sokolov, je Jugoslovanski sokolski savez in

Česka Občica sokolska letos postavila na ulico samo 5075 slovensko-srbskih in 2800 čeških Sokolov. Hrvatov, Poljakov, Bolgarov in Rusov (razven par ad hoc naročenih Vranglovcev) ni bilo. Kje so vzroki propadanja »narodnega« Sokolstva?

Ako pogledamo razredni sestav teh 5000 manifestantov, moramo konstatirati, da je tudi od tega malega broja večina službečih — pomočnikov, poduradnikov in uradnikov — le nezaten broj starejšinstva in častnih članov pripada pridobitvenim krogom — kapitalističnemu razredu.

Ali ta nezaten broj zavedne buržuazije je umel izkoristiti celo organizacijo in večje množice radovednega meščanstva in malomeščanstva v svoje svrhe — za manifestacijo svoje razredne vladavine — in na ta način za odobravanje iz dneva v dan rastoče eksploatacije delovnega ljudstva.

In v ta namen je utrošeno nekaj desetkov milijonov, ki so se deloma črpali iz žepov ljudstva, iz državne blagajne, deloma pa so jih dale na razpolago velebanke.

Godba, petje, slikoviti prizori, vzorni nastopi telovadcev (od katerih se mora proletarijat samo naučiti požrtvovalnosti, discipline in vztrajnosti), pestre uniforme in narodne noše — vse to je vezalo pozornost velikih množic te tri dni.

Ali že prve dni po tem zletu bo padla ogromni večini učestnikov skrb na čelo: Slabo plačani nameščeneec, poduradnik in pomočnik in delavec bo težko pogrešil novce, ki jih je potrošil v svoje razvedrilo.

In že prvi dnevi mu bodo pokazali, da on — slabo plačan in eksploatairan — pravzaprav ne bi smel manifestirati za eksploatacijski razred.

Tu je iskati vzrok razpadanja Sokolstva. Ideja sokolska »zdrava duša v zdravem telesu« — je bila brez dvoma napredna, progresivna — dokler ni eksploatacijski, kapitalistični razred, ki tvori nezatno manjšino v sokolski organizaciji — začel izkoriščati te gimnastične organizacije v svoje strankarske politične in posredno v svoje eksploatacijske svrhe.

Tega momenta je nastala kriza v Sokolstvu — najprvo na Češkem — pa v Jugoslaviji.

Na Češkem je proletarijat, ki je tvoril preje ogromno večino v sokolskih organizacijah, izstopil iz njih baš zaradi tega, ker ni hotel biti ozadje eksploatacijskega razreda.

Dve tretjini Češke Občice Sokolske so izstopili in organizirale Delavske telovadne enote, ki štejejo danes mogočno armado več kot četrt milijona; za toliko številno je Češka Občica Sokolska nazadovala na aktivnih članih.

Slovenski Sokol je na lanskem kongresu postal privesek demokratične stranke. Že preje je pretrpel večjo krizo z ustanovitvijo »Orla«, ki pada v isto napako, da je samo privesek ene politične stranke, ki ga izkorišča — že takrat je članstvo padlo.

Držanje slovenskega Sokola v nacionalnem vprašanju je dovedlo do izstopa »Hrvaškega Sokola«. A držanje paradnih voditeljev Sokolstva proti delavskemu razredu in njegovim interesom, je dovedlo do kompaktnega izstopa delavstva iz sokolskih vrst.

Manifestacije, pomp in prisotnost vladajočih krogov morejo samo površnemu opazovalcu prikriti globoko krizo, ki jo preživlja sokolstvo, odkar je ono postalo direktno orodje reakcionarne politike par starešin.

Proletarijata Jugoslavije te manifestacije in pomp ne smejo spraviti iz ravnovesja.

Na eni strani se mora on učiti od Sokola vzorne discipline, požrtvovalnosti in gimnastičnih sposobnosti, a z druge strani se mora on zamisliti — na kakšen način brani buržuazija svojo vladavino in eksploatacijo.

Telesna vzgoja je ogromnega pomena za splošno napredovanje proletarskega razreda.

Proletarski razred Slovenije in Jugoslavije bo moral roko v roki s telovadnimi proletarskimi enotami v Internacionalni posvetitvi več truda in energije telesni vzgoji.

Najzavednejši proletarijat Slovenije (Jesenice), je že pokazal pot, po ka-

teri mora iti proletarijat na tem polju. Prvi nastop proletarskih telovadcev na Jesenicah v juniju mesecu tega leta, je pokazal prve skromne rezultate.

Enotna fronta proletarijata na tem polju je predpogoj uspešnega razvoja. Ako bodo voditelji soc. dem. tudi na tem polju — slično kot na strokovnem — nasprotovali vzpostavitvi enotne fronte, bodo s tem pokazali, kako njim ni do proletarskega razreda, temveč samo za ozke strankarske interese, ki pri njih značijo po večini osebne interese. Če bodo tudi na tem polju hoteli razcepljenost, si bodo podpisali smrtno obsodbo, ker proletarijat bo preko glav teh strankarjev korakal k svojemu cilju — k vzpostavitvi močne, enotne, strankarsko neodvisne proletarske telovadne organizacije.

»Narodno« Sokolstvo je v krizi, je v razpadanju — naj živi proletarsko Sokolstvo, naj žive proletarske, enotne, strankarsko neodvisne telovadne enote!

Ljubljana veseli; Beograd protestira, Sarajevo — časti!

Protestni shod beogradskega delavstva.

Beograjski proletarijat se je na poziv Medveznega strok. odbora zbral v nedeljo 13. avg. pred hotelom »Takovo« na velikansko protestno zborovanje. Množice delavstva so napolnile cel trg pred hotelom, cele Terazije.

Vsi govorniki so ostro protestirali proti reakciji, ki jo izvaja danes vladajoča klika nad delavskim razredom in proti brutalnemu terorju vladajoče SHS-buržuazije. Posebno ogorčenje je vladalo med delovnimi množicami vsled šikaniranja in preganjanja, ki se izvršuje nad strok. organizacijami delavstva.

Ob obletnici zakona za zaščito države je delavstvo jasno spoznalo, da so strokovne organizacije njegovo edino orožje, s katerim se lahko brani pred neomejeno eksploatacijo (izkoriščanjem). Brez strok. organizacij je delavstvo predano na milost in nemilost kapitalistu. To je tudi dobro uvidela vladajoča kapitalistična klika in zato vodi tak boj (v jasnem nasprotstvu s temeljnimi določbami ustave in zakona o zaščiti delavstva!) proti razrednim strok. organizacijam delavskega razreda.

Na shodu se je izneslo celo romanje na Kalvarijo, ki jo je moralo prehoditi delovno ljudstvo te države v tem strašnem letu, ko za delavski razred ni bilo nobene zaščite, ko je bil oropan vseh državljanskih pravic in degradiran na državljana druge vrste, ki sme — podobno, kakor sužnji za časov rimskih Neronov — le garati in umirati za interese vladajočih bogatinov, nima pa nobene pravice.

Shod je jasno pokazal bojno razpoloženje beogradskega proletarijata, ki se hoče odločno boriti proti današnjemu stanju in proti vedno rastočem izkoriščanju delovnega ljudstva. Shod je pa tudi jasno pokazal, da je ogromna večina beogradskega proletarijata v vrstah strankarsko neodvisnih strok. org., ki jih predstavlja Medvezni strok. odbor in da noče slišati nič o trojih »socialistih« iz Glavn. Radn. Saveza, ki so v teh težkih časih bili »personae gratisimae« (zelo dobro zapisani ljudje) pri policiji, ki jim je izročala arhive in premoženja razpuščenih strok. organizacij.

V soboto je bil izpuščen iz zapore bivši poslanec sođr. Djaković. Ko je to delavstvo izvedelo, je zapustilo večinoma (posebno v monopolskih tovarnah, kjer je s. Djaković preje delal) spontano delo in čez 7000 proletarcev je priredilo burne manifestacije svojemu zastopniku, ki je bil izločen največjim preganjanjem, ker je ostal zvest svojim proletarski časti in svojem proletarskemu praporju. Kakor povsod, je tudi v Sarajevu delavstvo dobro občutilo, kdo je bil v teh težkih časih »vera a ko nevjera«, kdo je trpel in kdo je bil imenovan za upravnika drž. posestev z milijonsko plačo, kdo je sedel v zaporu in kdo je dobival iz rok reakcionarne buržuazije predsedstva zavarovalnih zavodov ali je pošiljan kakor »lojalen opozicionalec« v Ameriko or-

ganizirat izseljeniške komisarijate. Proletariat dobro občuti vse to in prišel bo dan, ko bo proletariat izkazal svoje zaupanje in svoje nezaupanje. In lahko trdimo, da bo sodba za A. in E. Kristanc, Bukšega itd. — obsodba.

Kriza Hrvatskega bloka.

Hrvatska buržuazija hoče izkoristiti upliv Hrvatske Republikanske Seljačke Stranke, da se dokopa do svojega starega političnega upliva. V to svrhu najbrže zahteva večje število mandátov, kakor ji pripada z ozirom na njeno številčno moč. Zato je nastala kriza v Hrvatskem bloku.

Vprašanje republike tvori jedro konflikta. Dočim je hrvatska buržuazija — kakor vse buržuazije sveta — pripravljena žrtvovati vse principe buržuazne demokracije in tudi princip republikanstva, da le zagotovi sebi izkoriščanje delovnega ljudstva; brani Hrv. Rep. Selj. Str. svoje principe.

Mi smo ob priliki obrazovanja Hrv. bloka pokazali na osnovno napako Radičeve politike, da se je v mestih naslonil na kapitaliste. Kmečke mase pridejo do veljave lahko le na ta način, da se v mestih naslonijo na svojega edinega možnega odkritega zaveznika — na proletariat. Ali Radič se moti, če misli, da se dobiva proletarski zaveznik na ta način, kakor on dela s svojim Hrv. Radn. Savezom, ki ni ničesar drugega, nego sluga hrvatske izkoriščevalske, kapitalistične gospode, ki hoče proletariat cepiti, da lahko poveča na ta način svoje ekstraprofite.

Ustanovitev Hrv. Radn. Saveza je delo hrvatskih kapitalistov, izdelano z rokami pristaša Hrv. Selj. Rep. Str.

Hrvatska eksploatorska gospoda hoče na ta način ubiti dve muhi na en mah: Razbiti hoče enotnost strok. organizacij proletariata, na drugi strani pa hoče zaneti boj med proletariatom in med Hrv. Rep. Selj. Str., da bi lahko lovila v tej motni vodi svoje interese.

Mi zastopamo interese proletarskega razreda in moramo vstati proti vsakomur, ki ruši osnovne temelje proletarskega razrednega boja, strokovne organizacije v svrhu ozkih strankarskih interesov.

Tudi hrvatski kmečki proletariat in revni kmetijski kajzarji bodo ostro obsodili vsako uslužno politiko Hrv. Selj. Rep. Stranke, ki bi podpirala eksploatorske cilje hrvatskega kapitalističnega razreda.

In kako sigurni zavezniki so hrvatski gospodje, kaže najbolj slučaj republikancev Laginja in Polića, ki kljub najostrejši opoziciji, sprejemata važne službe od sedanje monarhistično-centralistične vlade.

Odpiranje strokovnih organizacij.

Politično vprašanje!

V minulem tednu so bili predstavniki M. S. O. pri ministru socialne politike g. dr. Žerjavu in predali spomenico M. S. O., ki je bila zajedno odgovor na zahtevo tega ministrstva, naj se predlože konkretni dokazi o preganjanju strok. organizacij. V obširni spomenici se najprvo ugotavlja dejstvo, da je zahtevo ministrstva dobil M. S. O. šele po šestih mesecih vsled zavlačevanja na Delavski zbornici ter na policiji. Potem konstatira skrajno neloyalnost in strankarstvo sedanje Del. zbornice, ki že davno ni prava zastopnica delavskega razreda. Naposled je podana izčrpljiva slika preganjanja delavskih strok. org. od strani policijskih oblasti v vseh pokrajinah in v prilogi so navedeni konkretni slučajji preganjanja za vsako strokovno Zvezo posebej.

Predstavniki M. S. O. so se dolgo časa razgovarjali z gosp. Žerjavom, seveda brez vsakega rezultata. Čeprav so določbe ustave in zakona o zaščiti delavstva glede pravice strokovnega organiziranja delavcev popolnoma jasne in čeprav je on kakor minister socialne politike v prvi vrsti poklican, da se briga za to, da se te določbe res izvajajo, gosp. dr. Žerjav vendar ni bil

v stanu obljubiti svoje intervencije za odpiranje strok. organizacij, katerih je še 80% zaprtih.

G. dr. Žerjav pa je izjavil predstavnikom M. S. O., da je vprašanje odpiranja zaprtih strok. organizacij politično vprašanje, o katerem mora odločevati vlada.

Vladajoča buržuazija je v svojem reakcionarstvu prispela do tega, da vprašanje delavskih strok. organizacij, ki jih delavci vstvarjajo za svojo gospodarsko borbo in z jasnim ciljem, da z njimi branijo svoje popolnoma gospodarske interese, obravnava kakor popolnoma politično, čeprav nima zato niti po ustavi, niti po kakem drugem zakonu, nobene pravice. Pri takem reakcionarnem naziranju in samopašnem razlaganju tega vprašanja se ne čudimo vsem škandaloznim nasiljem vseh vrst in brutalnem terorju policije. Kajti, če celo minister socialne politike, ki ima dolžnost paziti na to, da se oživo tvori zakon o zaščiti delavstva, imenuje to vprašanje politično, kaj ostane potem jugoslovenskim pandurjem in policajem!

Te besede dr. Žerjava morajo odpreti oči vsem tistim proletarcem, ki še niso zapopadli, kako buržuazija tolmači vsak poskus delavskega razreda osigurati svoje gospodarske interese, za politično zadevo. Ta nazor buržuazije, ki hoče onemogočiti delavstvu popolnoma njegov gospodarski boj, je vzrok, da dobiva vsak gospodarski boj obeležje politične borbe. Buržuazija je v svojo škodo izvršila to izenačenje gospodarske in politične borbe. Delavski razred ječi momentano pod pritiskom reakcije, ki mu onemogočuje i gospodarski i politični boj, ali tudi delavstvo bo začelo gledati na vse svoje gospodarske boje s politične strani in z združenjem gospodarskega in političnega boja se bo ono rešilo današnjega brezpravja in izkoriščanja.

Razno.

Kako se postopa z obsojenimi komunističnimi poslanci.

Minister pravde g. dr. Laza Marković je odredil, da mora večina komunističnih poslancev, posebno onih iz Srbije, presedeti svojo kazen v mitroviški kaznilnici. Komunistični poslanci so obsojeni za politične prestopke, ali v mitroviški kaznilnici se postopa z njimi, kakor z navadnimi roparji. Ta kaznilnica je določena za nepoboljšljive zločince in temu primeren je tudi njen hišni red.

Proti komunističnim poslancem — popolnoma političnim obsojencem — se tam postopa, kakor proti navadnim zločincem. Za politične krivce obstoje posebni predpisi, takozvana »custodia honesta« (častni zapor). In sicer je določeno za take krivce, da se smejo svobodno gibati v okrožju kaznilnice, da smejo svobodno dopisovati, da se smejo sestajati in svobodno čitati časopise in knjige.

Tudi komunističnim poslancem je, kljub tem predpisom, dovoljeno le enkrat tedensko pisati in sicer le eni osebi, ki jo naprej označijo in ki sme biti le najbližji sorodnik. To pomeni, da, če kdo piše svoji ženi, ne more pisati materi, očetu, sestri itd. Poslanec Miloš Trebinjac, rez. kapetan, ki je pretrpel na vseh bojiščih vse zadnje vojske, n. pr. ne more pisati svoji ženi v Francijo, ker ni med uradniki mitroviške kaznilnice človeka, ki bi znal francosko. Poslanci ne smejo na praznike na sprehod.

G. minister pravde dr. Laza Marković, ki je sicer profesor beogradske pravne fakultete, je demontiral predvojno Srbijo in uničil v celnem svetu veljavno »custodia honesta« za politične krivce.

Zagovorniki obsojenih poslancev so podali proti takemu postopanju protest. Razen delavskih listov so tudi glasila naprednih meščanskih opozicionalnih in celo levičarskih (seveda ne Pribičević-Žerjavovskih!) demokratskih listov priobčila to novo reakcionarno postopanje režima in ga primerno ožigosala.

Socializem v praksi. Kako vodijo nekateri socialisti razredni boj — za

kateri razred, to kaže najbolje ta primer: Na stavbi v Krunski ulici 53 v Beogradu, ki se gradi v lastni režiji — podvzetniki so Bogatirjev in Palić — in ki jo finansira v imenu lastnikov g. Ž. Topalović (ena izmed glav Jugoslov. soc. stranke), delavci niso dobili za 14 dni mezd niti denarja, s katerim so sami kupovali material. Ko so se obrnili na g. Topalovića, jim je rekel, naj ga gredo tožit. Tako vodi ta »socialist razredni boj« s tem, da ne izplačuje delavcev in čaka, da ga buržuazne sodnije prisilijo na izplačilo. Prekrasen »socializem«! (Org. Radnik št. 81.)

Ostra opozicija. Republikanska federativca Laginja in dr. Polić, sta imenovana od rad.-dem. centralistov v razmejevalno komisijo z Reko. — G. dr. Otokar Ribač, nova zvezda NSS in ožji pristaš »Jadranske Banke« je imenovan za poslanika v Bruselju. — G. Etbin Kristan — bivši organizator republikansko - federativne lige v Ameriki — pojde v Ameriko organizirati izseljeniške komisarijate. »Slov. Narod« hvali njegovo lojalno opozicijo in trdi, da je ravno on kakor lojalen opozicionalec poklican razjasniti izseljenikom pravo stanje v SHS. — Živelj principi in dnevnice v lirah, frankih in dolarjih!

Sokolski zlet. Kakor pikanterijo navajamo dejstvo, da so češki Sokoli, čuvarji republike, in slovenski Sokoli iz narodnih socialnih vrst složno korakali z Wranglovimi kadeti, ki so predstavljali Ruse. Oj ta slovenska demokracija!

Ljubljanski magistrat je za časa sokolskega zleta našel ŠŠ, po katerih lahko nastopa proti navijanju cen. Po zletu se bojimo, da bo zopet na te ŠŠ pozabil. Vsaj sicer pritiska draginja le malkontente in rdečkarje ne pa slovenski bratov!

Izdatki za vojsko.

Naša armada šteje 6066 častnikov in 144.223 vojakov. Vračunana ni žandarmerija, niti obmejne čete. Če primerjamo predvojno militaristično Nemčijo s povojno Jugoslavijo, bi naša država v svojem največjem militarizmu ne smela imeti več kot 4000 častnikov in 100.000 vojakov. Proti bivši kraljevini Srbiji, ki je imela največ 11.000 mož vojaštva, pa se današnje število sploh ne da primerjati. Japonska šteje n. pr. 45 milijonov prebivalcev, je ena najbolj militarističnih držav na svetu, pa je znižala svojo armado na 209.000 mož!

Orožniške in obmejne čete znašajo: Prve štejejo 580 častnikov in 20.000 orožnikov, druge 120 častnikov in 11.200 obmejnih stražnikov; skupaj 700 častnikov in 31.200 možta. Bivša Avstro-Ogrska je imela 500 častnikov in 5000 orožnikov. Sorazmerno bi morala imeti Jugoslavija največ 120 častnikov in 5000 orožnikov.

Vojna mornarica ima 242 častnikov in 4194 mornarjev.

Častniški zbor šteje: 39 vojvod in generalov, 424 polkovnikov, 511 podpolkovnikov, 1072 majorjev. Japonska je imela n. pr. 1914. leta 250.000 vojaštva in le 207 polkovnikov. Mi jih imamo kar 424! Da se opomore temu zlu, je v proračunu stavljen predlog, da se poviša 170 podpolkovnikov v polkovnike in 545 kapetanov v majorje!

Sedaj omenimo še kraljevo gardo, ki ima 109 častnikov za 2 polka, medtem, ko ustvarjajo še iz podčastnikov častnike, ki so se komaj naučili pisati in brati. Zato je tudi administracija pod vsako kritiko. Pred prvim vsakega meseca morajo hoditi po denar v Beograd za vse divizije Akti so večno na potu, ker nimajo registrature.

In koliko stanejo militaristične odredbe naše vlade državo?

a) Vojno ministrstvo plačuje za 3500 uslužbencev okoli 56 milijonov kron, čeprav bi mogli njihova dela opravljati za časa aktivne službe ljudje, ki so pod orožjem.

b) Častniki in vojni uradniki stanejo okoli 380 milijonov kron.

c) Za reprezentacijo izdajo komandantom okoli 4 milijone kron. Vojaški poslanci dobivajo letno 30.000 dinarjev v zlatu. — Tako je imel vojaški poslanik na Dunaju še pred kratkem mesečno 200.000 kron.

d) Članom komisij za uredbe in pravila, dajejo letno okoli 250.000 K.

e) Za potne stroške so izdali preteklo leto 90, a za leto 1922 — 128 milijonov kron. Zakaj tako razsipanje državnega denarja? Zato, ker vse izrablja položaj, pa se selijo, da pridejo s selitvijo do denarja. So čete, ki so tekom leta menjale po desetkrat svoje komandante. Zato pa nima tudi nihče veselja do dela.

f) Za tajne cilje so izdali 300.000 dinarjev v zlatu in 2 milijona dinarjev v srebru! Hoteli bi vedeti, če v ofenzivne, ali defenzivne svrhe.

g) Za nabavo živeža smo izdali samo za stalno armado nad eno milijardo kron, kar pa je razumljivo, ker kupujejo takrat, ko je najdražje.

h) Za nabavo živine smo izdali okoli 196 milijonov kron.

i) Za obleko preko 1050 milijonov kron, čeprav so vsi vojaki še danes raztrgani.

j) Vzdrževanje avtomobilov stane 40 milijonov kron; razumljivo, ker razpolagajo posamezne komande s 7 avtomobili. Delajo pod pretvezo »pregleda trupe« izlete z damami v Varaždinske Toplice, Rogatec, Celje, Maribor.

k) Žandarmerija pograbi 382 milijonov kron, toda brez draginjskih in družinskih doklad, obmejne čete pa 227 milijonov kron.

l) Mornarica stane 252 milijonov kron — toda za vojne ladje še niso izdali nobenih vsot. Vlada bo najbrž apelirala na rodoljubnost državljanov, ki naj ji zgrade mornarico.

m) Naknadni krediti znašajo za vojno ministrstvo in žandarmerijo 137 milijonov kron.

n) Brez dnevnice in draginjskih doklad znaša vojni obračun za l. 1921 preko 4620 milijonov kron. Po proračunu za l. 1922 znašajo dnevnice in draginjske doklade 454 milijonov kron, tako da lahko sklepamo na izdatke lanskega leta v znesku 5—6 milijard kron. Za letos so dali na razpolago 5957 milijonov kron, tedaj okoli 6 milijard kron, da sploh ne računamo tiste vsote, ki jo bo še dobilo ministrstvo iz proračunskega rezervnega kredita, ki bo znašala okoli 324 milijonov kron. — Za prosveto izdamo samo 1840 milijonov kron, tedaj 33krat manj kot pa za armado in to v državi, kjer je preko 80% analfabetov, ki mu manjkajo najpriprostejši pojmi o narodni higijeni!

Strokovno.

POZOR!

Rudarji v Sloveniji so v mezd-nem gibanju.

Lesni delavci v Ljubljani so v stavki.

V Brodu na Savi je celokupno delavstvo vagonskih tovarn v stavki.

V Beogradu so mornarji in delavci v brogarskih delavnicah v stavki.

Sodrugi! Ne potujete v te kraje!

Stavka lesnih delavcev v Ljubljani.

V tretjem tednu stavke ljubljanskih mizarjev je solidarnost čim dalje večja, kar dokazuje dejstvo, da se pridružujejo tudi neorganizirani mizarji iz Ljubljane in okolice in to brez vsake posebne agitacije. Vsa dokazovanja s strani gg. delodajalcev, da ima delavstvo preveliko plačo, so jalova, ker želodci pri teh sijajnih plačah nečejo biti siti. Čudno je le to, da se mora delavstvo vedno težko boriti za vsako izboljšanje svojega položaja, dočim ima vsaka zadnja branjevka pravo podražiti svoje blago na poljubno višino, njej ni potrebne stavke. Če hočeš jesti, plačaj, jaz zahtevam. Kje pa naj uboga delavska para vzame denar, če ne tam, kjer razpolaga s svojo močjo in seveda, če se ji neče ugoditi, mora včasih poseči tudi po zadnjem orožju in to je stavka.

Vse sile, katere gg. podjetniki napejajo, da bi nam našo organizacijo razbili, so ostale do danes brezuspešne in upamo, da ostane tudi v bodoče tako. Delavstvo je prišlo končno le do prepričanja, da je le v skupnosti moč in da se le potom združitev da priti do plačila, katero pripada poštenemu delu.

Tudi vse snubitve, katerih se poslužujejo gg. delodajalci okoli delavcev, češ, pojdi delat, saj ti plačam, kolikor zahtevaš, ne bodo pomagale nič, ker oni dobro vedo, kje so delavske organizacije in če rabijo delavsko moč, naj jo gredo iskat tam, kjer jo je dobiti, seveda bo treba dati to, kar z vso pravico delavec lahko zahteva za sebe in svojo družino.

Vse zavedne sodruge pa prosimo, da nas v boju podpirajo vsak po svoji moči.

Lesno delavstvo naj ne potuje v Ljubljano, dokler se stavka ne zaključí s popolno zmago.

Stavka lesnih delavcev v Celju se je končala z zmago delavstva in krahom mojstrske zadruga, kar dokazuje to, da so nekateri mojstri pogodbo podpisali, dočim kratkovidnejši vstrajajo s svojo trmo, ter hočejo plače znižati, seveda, kdo jim bo delal, je drugo vprašanje.

Osrednji urad Državne Borze dela v Ljubljani naznanja, da se je s svojo podružnico iz prejšnjih prostorov v Gradišću št. 4 preselil v poslopje mestnega magistrata (pritličje, nasproti zgluševalnega urada), Mestni trg, kjer bosta odslej naprej uradovala. Drž. borza dela.

V Beogradu se snuje »Savez radničke omladine«, ki bo imel nalogo zastopati interese mladostnih delavcev in delavk, ki so še v veliko večji meri izločeni izkoriščanju, kakor pa odrasli delavci. Vse določbe za varstvo mladostnih delavcev v zakonu o zaščiti delavcev bodo ostale le mrtve črke, dokler ne bo silne organizacije ki bo skrbel in prisilila merodajne faktorje, da se te določbe izvajajo. Tudi strokovne organizacije imajo važno nalogo, da posvetijo več pažnje izkoriščanju mladine in žen, ki trpe dvojno pod tem režimom. Posebno v slabih razmerah so vajenci in vajenke pri obrtnikih. Pomislite, da je mladina tista, ki bo poklicana jutri prevzeti svoja mesta v razrednem boju in podpirajte jo vsi v njenem stremljenju za izboljšanjem gospodarskih razmer in pri njenem trudu za boljšo izobrazbo, ki ji ne nudi današnja buržuazna šola. Mladina je naš up in naša bodočnost.

Dopisi.

Trbovlje.

Pred par tedni je beležil »Novi čas« novico iz Trbovelj, v kateri piše približno takole: Sestavljen se je zopet kvartet pevcev, ki so takoj pokazali, kaj znajo in zapeli so gosp. okraj. Glavarju pesem o gerentstvu, kar brez vsake vaje. V pesmi je bilo izraženo, da so zadovoljni s tem gosp. gerentom, ter prošnja, naj še nadalje ostane na tem vzvišenem mestu. V tem zboru so bile zastopane tudi štiri stranke, in sicer: Demokratska; Samostojna; Narodno-socialistična in social-demokratska. Mi prvotno nismo verjeli, ker »Novi špas« se včasih rad pokadi; ko pa soc. dem. zastopnik v tem kvartetu g. Jakec Klenovšek in njegov »Naprej« previdno molčita, bo pa menda le res. Kaj ne pride tem soc. patriotom na misel — da se potegujejo za gerenta — mesto za odpravo njega in za razpis obč. volitev ter za demokratično samoupravo občine?

Tako se dela za zbliznanje in enotno fronto — kaj ne? Skrajni ča, da bi gopoda Podbevšek in Bernot vzela metlo v roke in pričela pometati tudi po deželi, ne samo po Ljubljani!

Almarossa.

Trbovlje.

Ravnateljstvo Trb. prem. družbe je hotelo v Rajhenburgu ugoditi podjetju inž. Dukiča s tem, da mu je odstopilo en del svojih delavcev. Tem delavcem se je obljubila enaka plača, kakor jo imajo pri rudniku. Nekaj delavcev se je tej ponudbi odzvalo. Dogovorila se je poizkusna doba do 17. junija 1922, po preteku katere naj bi se delavci izjavili, če hočejo ostati pri podjetju inž. Dukiča ali ne. Delavci že koj iz početka niso bili zadovoljni s tem, da zapuste trajno službo pri rudniku ter

gredo k podjetju na delo, ki je več ali manj le začasno. Nekateri so hoteli vsled tega že takoj drugi dan nazaj v službo v rudnik. Toda reklo se jim je, da morajo delati pri Dukiču, sicer ne dobe nikjer plače niti pri rudniku, niti pri Dukiču. Radi tega so delali dalje, posebno, ker so dobivali enako plačo kakor prej v rudniku in ker niso dobro razumeli, da morajo tega dne izrecno izjaviti rudniškemu ravnateljstvu, ako hočejo delati naprej pri Dukiču ali ne.

Med temi delavci je bil tudi Jože Borko, ki je bil pri delu pri Dukiču poškodovan tako, da ni mogel na delo od 22. junija do 3. julija 1922. Rudniško ravnateljstvo je nato v korist podjetja Dukič izdalo razglas, da morajo delavci, ki so začeli pri njem delati, podpisati izjavo, da so s premeščenjem zadovoljni ter so odslej v službi inž. Dukiča in ne več v službi Trb. družbe. Pri tem je družba razglasila tudi grožnjo, da bodo oni delavci, ki te izjave nočejo podpisati, sicer sprejeti zopet v rudniško službo, da se jim pa potem služba po določenih službenega reda odpove s 1. julijem 1922. Rudar Jože Borko je bil v bolnici in ni o tem razglasu sploh ničesar vedel. Drugi delavci so večinoma pod pritiskom grožnje, da se jim odpove služba, podpisali izjavo, ki jo je zahtevalo ravnateljstvo Trb. prem. družbe. Rudarja Borka so 6. julija poklicali v ravnateljstvo Trb. prem. družbe v Rajhenburgu ter še 3 druge rudarje, ki niso podpisali izjave in tam se je zahtevalo od njih, naj podpisajo izjavo. Ker Borko in njegovi tovariši niso hoteli pustiti stalne službe pri rudniku ter je zamenjati z le začasno službo pri Dukiču ter niso podpisali izjave, jim je ravnateljstvo odpovedalo službo v rudniku s 15. julijem ter jih več noče sprejeti nazaj v službo.

Tako sili g. ravnatelj Martini v korist podjetnika Dukiča delavce, da morajo delati pri temu podjetniku ter odpuščajo iz službe rudarje le zato, ker niso voljni zamenjati svoje stalne službe pri rudniku z negotovo službo pri Dukiču. Tudi to je eno poglavje iz knjige socialnega delovanja Trb. prem. družbe oz. njenega ravnateljstva. Povdarjamo še enkrat, da ima v Trb. prem. družbi glavno besedo g. Praprotnik, znani bankir in ožji prijatelj in politični somišljenik gospode okoli »Jutra«. Kako morete pač od gospode okoli »Jutra« pričakovati socialnega čustvovanja in udejstvovanja. Rudar.

Brod pri Novem mestu.

Ker mi »Zarje« še vedno pošiljajo, čeprav sem jo že trikrat vrnil, si usojam na tem mestu opozoriti, da mi je več ni treba pošiljati, ker se jaz z gospodi okrog »Zarje« ne strinjam. Sicer se pa pri nas sploh ne govori o takozvanih socialistih, ki so s svojim klavrnim nastopom v parlamentu in izven parlamenta zgubili še tisto malo zaupanja, ki si so ga ohranili od predvojnih časov. Tu vemo dobro, kdo je res delal in dela za koristi mestnega in podeželskega proletariata in naše edino pravo glasilo so »Del. Novice«.

Jesenice.

Nad dopisom iz Jesenic, objavljenim v »Del. Nov.« dne 20. julija t. l. se jeseniški Naprej-ev dopisun z dne 28. julija nekaj huduje in jezi nad člankarjem, katerega bi prav rad z njegovimi osebnimi napadi uplašil, kar se mu pa seveda ne bo de posrečilo z ozirom na resničnost objavljenega dopisa.

Jeseniški dopisun Naprej-a naj resnici na ljubo prizna dejstvo, da se jih je povabilo k skupnemu nastopu pri predstoječih občinskih volitvah, v smislu enotne kandidatne liste, kar pa so enostavno odklonili in takoj na to pričeli z sestavo svoje kandidatne liste. V dokaz temu so nam priča javniški sodrugi, kateri so kot večinska stranka v občini Koroška Bela, povabili socialne demokrate k skupnemu nastopu in to edino z ozirom na interese delavstva v občini, kateremu vabilu k dogovoru so se sicer odzvali, odklanjali pa so skupno kandidatno listo, sklicujoč se na strankin statut, da se mora vsak izvoljeni odbornik pri njih politično organizirati, ne ozira-

je se na to, ali se strinja z njihovim političnim delovanjem, namreč, z delovanjem soc. demokratov.

Demokratičnost naših soc. demokratov se razvidi že iz tega, da so hoteli naravnost diktirati pogoje za sestavo kandidatne liste, akoprav se nahajajo v manjšini. Kako neodkriti so pri svoji agitaciji, kaže dejstvo, da so se pri sestavi kandidatne liste sklicevali na dosežen sporazum deveterice v Berlinu, katera se je sestala v svrhu zbliznanja vseh treh internacional — skupni nastop proti kapitalu, kateri poizkusi za medsebojno zbliznanje pa so se razbili le vsled krivde soc. demokratov, kar pa namenoma zamolčavajo, ker hočejo pri vsej tej krivdi — ribariti v kalnem.

Glede izgleda lanske kandidatne liste ob priliki občinskih volitev so se pač napravile slovnične napake, in netočnosti hišnih števil kandidatov, kar se je pri pregledu volilnega imenika ugotovilo ter vsled tega moralo napraviti remediuro. Slučaj pa, kateri se je zgodil ob priliki podpisov, da se je takrat en kandidat odpovedal kandidaturi, ker ni imel poguma kandidirati, je pač žalosten pojav in to iz ozira na pomanjkanje razredne zavesti, katere primanjkuje tudi ljudem okoli Naprej-a, ker bi drugače njihov program ne izgledal kot »turška fana«, kakor imenuje z dovtipom Naprej-ev člankar lansko kandidatno občinsko listo, katero pa smo z lahkoto zamenjali z novo, medtem ko je soc. demokratom onemogočeno zamenjati program na ta način, da bi bil volk sit in ovca cela.

Kar pa namerava Naprej-ev dopisun z »Ultrakomunistom«, mu pa povemo, da mi vemo, kam pes tace moli in da ni daleč od javniškega komuniste, kateri je po kršitvi Surnega delavnika iskal zaščite na podlagi zakona »o redu i radu«.

V splošnem vsebuje omenjeni članek v Naprej-u le osebne napade, s katerimi ima pač namen ugonobiti politično vsakogar in to pri vsakem njegovem nastopu, kar pa se mu ne bo de posrečilo. Enakih sredstev pa se mi neradi poslužujemo, namreč osebni, katerih sredstev se poslužuje vedno Naprej in njegovi člankarji, kateri se skušajo pod današnjimi razmerami še dalje okoristiti zakona »o zaščiti države oz. kapitala«.

Svetujemo Naprej-evemu dopisunu, da svoj absolutizem opusti, ker toliko razredne zavesti inamo še vedno, da si ne pustimo od nikogar zapovedovati, k kateri politični stranki smemo pripadati, kakor si to dopuščajo zapovedovati ravno jeseniški dopisun Naprej-a.

Za enkrat naj to zadostuje, ker upamo, da se bode dosedanji Naprej-ev člankar še oglasil s kakimi osebnostmi, ter smo v tem slučaju pripravljeni, akoprav neradi, postreči z enakim orožjem, kar pa gotovo ne bode ugajalo njemu in prizadetim, kateri se ponašajo z progresivnim davkom, niso pa niti od daleka socialisti po dejanjih, temveč zgolj egoisti in demagogi.

Proletarec ali po tituliranju Jes. Naprej-evega dopisuna:

»Mali kužek.«

Huda Jama.

V nedeljo, dne 13. avgusta se je vršil shod »Zvez. rud. del.« v Laškem (Hudi Jami). Poročal je s. Salomon iz Trbovlja. Poročal je, kako so se vršila pogajanja pri Trb. prem. družbi in kako stališče je zavzel zastopnik družbe, da sploh ne pripozna družba eksistenčnega minimuma. Poročal je tudi, kake plakate je izdala družba, kako je blatila zastopnika delavstva, češ, da je on priznal, da imajo delavci za 20 kron preveč plače itd. Poročevalec je dokazal, da to ni res, ker družba je mislila, da bo s tem zmešala delavstvo, da bo delavstvo odrglo glavnega referenta, kateri je v resnici zastopal delavske zahteve. Delavstvo v Hudi Jami je dalo zaupnico s. Stefanoviču, da naj še naprej zastopa upravičene delavske zahteve do skrajnosti. Na ta shod so po-

slali tudi kmetje enega zastopnika od »Kmečke zveze«, to je g. Deželaka, tajnika od »Kmečke zveze«, da on poroča delavcem, da jih bodo kmetje podpirali v njihovem mezd-nem gibanju do skrajnosti. Zatorej ključemo kmetom iz Hude Jame in Brezna: Najprisrčnejša hvala za vašo izjavo! Naj živi delavsko-kmečka solidarnost!

Poročevalec.

SODRUGI!

Čitajte znanstveno socialistično literaturo. Pri našem upravnistvu lahko naročite:

Engels: Razvoj socializma (v slovenskem jeziku, 5 Din brez pošt-nine.)

Knjižnico M. S. D. v Beogradu (v cirilici):

Zv. 1. Ofenziva kapitala in delavski pokret (1 Din brez pošt-nine.)

Zv. 2. Minimalna mezda ali plača ročnega in duševnega delavca (3 Din brez pošt-nine.)

Savremena radniška biblioteka (v latinici):

Zv. 1. Istorija se ponavlja (2 Din brez pošt-nine.)

Sodrugi segajte po teh knjigah!

Uprava »Del. Novic«, Ljubljana.

Turjaški trg št. 2.

Kdo plačuje?

Hotela bi Vam pripovedovati povest, ki ni nobena pravljica, ampak najčistejša resnica; toda bojim se, da mi ne bode verovali.

Bila je nekoč velika država, v njej sta živela dva naroda; eden je imel božanstveno življenje, vse dobrote in lepote tega sveta so bile njegove, vse želje so se mu izpolnjevale in, kar je bilo najbolj čudno, vsa ta osladna jedila, krasna oblačila, kneževske hiše, konji za ježo in vožnjo, avtomobili niso stali ničesar posestniku — ker vse to je plačeval drugi narod.

Kako bogat pa mora biti šele drugi narod, če lahko vse to plačuje! V kakšnem razkošju mora živeti šele ta, kako dobro se mu mora goditi!

Poglejte si stvar malo natančneje! Drugi narod živi v ubožnih brlogih po kletih, v podstrežjih, v zasmrjenih, nabito polnih luknjah. Meso vidi le od daleč, na njegovi mizi ni nikdar pečenke, njegove žene in otroci hodijo zaviti v »cunje in v njihovem življenju je samo garanje, mučenje in potenje, toda nobenega veselja. In vendar plačuje vse, kar uživa narod srečnikov.

Izsmehavate me: češ, ta povest je neumna, neverjetna bajka. Slušajte naprej!

Če v prvovrstnem hotelu po veliki pojedini gostitelj plačuje mirne duše tisoče in tisoče dinarjev, jih ne plača on, ampak delavci, ki se mučijo od zore do mraka v njegovi tovarni, in katerim, kjer jim le more, prikrajšuje mezde ter jih hoče oropati osemurnega delavnika, da bi sam mogel še boljše živeti.

Če išče »premilostna gospa« v svileni kopalni obleki — morate vedeti, da je to sedaj »moderno« — hladu v morskih valovih, plačujejo kopalno obleko, bivanje v dragem morskem kopalnišču, »oddihi« od lenobe, stotine rudarjev, ki delajo v smrdljivih, vlažnih, temnih rovinah in ki nikdar ne udihavajo osvežujočega morskega zraka, in ki se sami nikdar ne morejo, leno ležeč v rumenem morskem pesku, okrepčati od svojega izmzgavajočega dela.

Kar jedo, pijejo in uživajo denarni mogotci tega sveta, to plačujete Vi, Vi proletarci vseh dežel, Vi gladujoči, ki poletj sopihate v žarečem zidovju razbeljenih mest, ki pozimi zmrzujete v nezakurjenih kletih. V resnici, Vi ste velikodušni — ali bi ne bil za to Vaša lastnost na mestu drug, bolj nevljuden izraz?

Vidite, ta povest ni pravljica.

Pravljica je v njej le Vaša potprežljivost, le Vaša dobročudnost, s katero še vedno vse plačujete.

Hermynia Zur Muehlen.

„ Zbirajte za tiskovni sklad! „